

Христина КОРОЛЬ,
Вікторія ГАРАПА

ЗОЛОТОМУ ЛЕВУ 35: КРИЗА СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ЧИ У РОЗКВІТІ СИЛ?

Запропонована тут колективна стаття-огляд міжнародного театрального фестивалю “Золотий Лев” стала підсумковою письмовою роботою з предмету “Театральна критика (практикум)” для студенток четвертого курсу театрознавчого відділення катедри театрознавства та акторської майстерності факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка Христини Король та Вікторії Гарапи.

Кожна зі студенток, дотримуючись законів жанру “оглядова стаття”, обрала різні аспекти діяльності Львівського академічного театру “Воскресіння” й керівника колективу та організатора фестивалю Ярослава Федоришина (25.06.1955 – 20.03.2020). Христина Король обрала організаційно-адміністративну складову фестивалю “Золотий Лев – 2024” (від 1989 до 2024 року). Вікторія Гарапа пішла шляхом художньо-аналітичним, взявши за основу естетичну складову (рецензування вистав-учасниць) ювілейного, 35-го міжнародного театрального фесту.

Обидва матеріали демонструють різні аспекти життєдіяльності театру та фестивалю і заслуговують на окремі публікації. Проте рубрика “Перші студії” театрознавчого журналу “Просценіум” й була задумана свого часу викладачами-театрознавцями (Майєю Гарбузюк, Світланною Максименко при підтримці Богдана Козака) для того, аби на шпальтах фахового видання давати можливість майбутнім театрознавцям фіксувати їхні творчі досягнення, здійснені спільно та за допомогою їхніх наукових керівників. Отож, не порушуючи традиції, пропонуємо вашій увазі дослідження студенток під назвою “«Золотому Леву» – 35: криза середнього віку чи у розквіті сил?»

*Наукова керівниця –
Світлана МАКСИМЕНКО*

Фестиваль “Золотий Лев” засновано 1989 року у Львові, спочатку як Всеукраїнський огляд недержавних театрів під керівництвом Спілки театральних діячів України. На рубежі 80-х – 90-х рр. відбувся яскравий спалах пошукового театру в Україні, настав час своєрідної ревізії світоглядних засад і виражальних засобів, унаслідок чого театральні форми і сенси істотно модифікувалися. Впродовж 1987–1989 років було легітимізовано позадержавні утворення, зокрема і театральні, вийшло з підпілля мистецтво “підвальне” (андеграунд) – ті художні осередки, що перебували в опозиції до усталених форм театру, театру як інституту, ідеологічного чи соціального. Новітній театр і в світі, і в Україні перестав слугувати “дзеркалом” для суспільства чи, скажімо, “укркатедрою”, був не анатомією життєвого процесу чи пародією на нього, а відокремленим від побутової реальності засобом обстоювання суверенності мистця.

Року 1992-го фестиваль “Золотий Лев” здобув міжнародний статус і нового керівника – Ярослава Федоришина (25 червня 1955 – 20 березня 2020, заслужений діяч мистецтв, засновник, директор та художній керівник Львівського академічного театру “Воскресіння”, а до того – актор нинішнього Першого академічного українського театру для дітей і юнацтва). Фестиваль проводився на кону Львівського академічного духовного театру “Воскресіння” і став важливим майданчиком для мистецького експерименту.

Концепція Ярослава Федоришина полягала у залученні великої кількості глядачів і наданні двох форматів. Він вважав, що фестивалі повинні існувати у різноманітних формах, зокрема у нашій країні, де їх недостатньо. “Якщо фестивалі підтримуються державою, це розумно, адже людям потрібно надавати можливість бачити різні театри. Це дає змогу людям робити вибір. Фестиваль завжди є об’єднанням людей. Театр потрібно бачити, адже він сьогодні один, а завтра вже інший, навіть якщо це одна й та сама вистава...” [1].

Фестиваль мав на меті розвиток українського молодіжного театру, популяризацію сучасного українського театрального мистецтва, а також знайомство зі світовим театральним простором через фестивальний досвід. Гаслом фестивалю “Золотий Лев” стала фраза “Класика очима експерименту”, що спонукала театри до нових інтерпретацій класичних творів. Фестиваль був мультижанровим, залучав усі вікові категорії людей, у репертуарі нерідко фігурували вистави для сімейного перегляду, а найбільш впізнаваною

особливістю була карнавальна хода центром міста за участі вуличних театрів України та світу. Після 2000 року фестиваль “Золотий Лев” зазнав певних змін. Класичний конкурсний формат поступово відійшов на другий план, і фестиваль набув репрезентативного формату.

Від часу започаткування, 1989-го року, до 2000-го “Золотий Лев” проходив у форматі конкурсу. Це створювало відчуття конкуренції та запалу в учасників та глядачів. Інтриги й духу змагальності додавало професійне міжнародне журі. Певний час його очолював відомий критик Джон Елсон (1992, 1994, 1996 рр.) [2]. Серед членів журі були Донатас Баніоніс та Наталія Єрмакова, інформації про інших мистецьких суддів, на жаль, не маємо.

Складаючи програми “Лева”, Ярослав Федоришин полюбляв особисто запрошувати колективи з виставами, якими сам був захоплений. Щоправда, таких було небагато. Федоришин вважав, що “хорошого, в плані майстерности, театру надзвичайно мало. Надзвичайно мало хороших вистав – вони з’являються як рідкісні гриби. Хотілось би, щоб “Золотий Лев”, який першим почав міжнародний фестиваль на пострадянському просторі, продовжив тримати цю марку”, – міркував режисер [12].

Від 2005 року формат проведення фестивалю чергувався: одного року репертуар складали вуличні вистави, іншого – сценічні. “Лев” став платформою для знайомств і дискусій, майданчиком для обміну досвідом між різними театральними колективами. У 2011 р. фестиваль був клоунсько-театральним. У 2012-му захід було присвячено 125-річчю від дня народження Леся Курбаса, відомі критики, актори та директори міжнародних театральних фестивалів обговорювали творчість видатного українського ре-

Відкриття міжнародного фестивалю “Золотий Лев – 2024”.

жисера. У 2013 р. дійство було повністю вуличним, а особливим гостем виступив клоун Енано з Португалії. “Для мене це величезне задоволення вдруге побувати у Львові. Цього року я знову тут зі своїм щирим серцем і безмежною енергією. Моя енергія проявляється через мою малесеньку маску – цей червоний ніс клоуна. Всі люди щодня одягають непомітні маски, щоб поговорити з татом, з коханою. А маска клоуна є найбільш щирою та прозорою”, – розповів Енано [5]. З початком війни на сході України 2014 року “Золотий Лев” зайняв активну позицію у підтримці Збройних сил України. 25-й ювілейний фестиваль змінює своє гасло на “Схід і Захід разом!” і 50 відсотків зароблених коштів перераховує на підтримку війська. Через брак коштів 2015 р. фестиваль був змушений переміститися до Києва, та Ярослав Федоришин зазначив, що назавсім “Золотий Лев” у столиці не залишиться. У наступних роках значно скорочується кількість запрошених театрів. 2017-го року учасники знову вийшли на вулицю, показ вистав відбувався на площах міста й у трамвайному депо. Програма фестивалю 2019 року складалася лише з постанов тих режисерів, які брали у ньому участь понад десять разів. Наступного, 2020-го року, фестиваль осиротів – 20 березня у віці 64 роки помер Ярослав Федоришин. “Неймовірно важко втрачати друзів! Для мене особисто Ярослав Федоришин є ще й великим прикладом. Я їздив до нього вчитися, коли створював свій фестиваль”, – зазначив Олександр Книга [8].

До 2020 року, під керівництвом засновника театру, фестиваль активно залучав до співпраці у Львові

театральні колективи з усього світу, сприяючи культурній інтеграції України в європейський простір і розвиткові театральної сфери в Україні. Нині “Золотий Лев” функціонує завдяки діяльності його дружини Алли Федоришин та доньки – Ксенії Федоришин. Фестиваль є тепер найстарішим на теренах України та утвердився як “візитна картка”, потужний експериментальний майданчик – “театральна туристична Мекка”. Він продовжує жити і йти в ритмі культурного буття держави.

31-й фестиваль зазнав значних змін через пандемію COVID-19 та відкрився під гаслом “Золотий лев на вулиці”. У програмі фестивалю вперше не було традиційної ходи акторів. Репертуар склали вистави сімейного перегляду, які відбувалися на відкритих площах: перед Ратушею, біля університету І. Франка та перед центром Довженка. У 2021-му фестиваль повертається до давнього гасла “Класика очима експерименту”, а з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, 2022 року, і програма заходу, і формат зазнають істотних змін. Через ситуацію в країні подію означували як дні “Золотого Лева”. Усі вистави були рефлексіями на тему війни, проходили вони під гаслом “Зігрій солдата взимку”. Церемонія відкриття також змінилася: театр відмовився від вуличних вистав з безпекових причин.

До першопочаткового формату “Золотий Лев” не повернувся, вуличні вистави зникли з репертуару. “За ці дні ми покажемо вистави з репертуару театру “Воскресіння”, а також вистави львівських театрів, створені після 24 лютого. Їдуть до нас також театр з Чернігова та театр з Канади... всі виручені від вистав кошти перерахуємо на конкретну бригаду ЗСУ”, – коментувала Ксенія Федоришин. Було зібрано 100 466 грн. [4]. 34-й “Золотий Лев”, що проходив під гаслом “Театр – мистецтво нескорених”, був спрямований на відображення боротьби українців. Вистави заходу 2023 року були створені після 24 лютого 2022-го. Родзинкою фестивалю був гість з Франції Пет Белланд (Pat Belland) та Чеський театр “VOSA”.

Протягом 35 років існування фестивалю Львів мав змогу приймати у себе більше сотні театральних колективів з усього світу. З джерел у вільному доступі вдалося дослідити, що тільки з 2008 по 2020 р. участь взяло понад 19 країн (Росія, Грузія, Нідерланди, Польща, Білорусь, Австрія, Румунія, Таджикистан, Молдова, Угорщина, Шотландія, Франція, Чехія, Литва, Німеччина, Португалія, Італія, Канада, США, Іран, Словаччина). І це лише учасники, а 2019 року на фестиваль приїжджали глядачі з 18-ти країн світу [13].

Для порівняння використаємо інформацію та спогади про фестиваль “Золотий Лев-96”. На той час Україна лише п’ять років як здобула незалежність,

мистці почали творити та експериментувати без впливу Радянського Союзу. Метою фестивалю “Золотий Лев-96” у Львові була популяризація українського театрального мистецтва на міжнародній сцені. Організатор фестивалю Ярослав Федоришин прагнув знайомити Україну з Європою і допомагати Європі зрозуміти Україну. У заході взяли участь 45 театральних колективів з 14 країн світу, що свідчило про високий рівень довіри та зацікавленості до України. Однією з яскравих подій став виступ польського театру з виставою “Пар Перуна” – містичне дійство з використанням диму, вогню та музики, де актори на ходулях створювали вражаюче шоу. В інтерв’ю членкиня журі Наталія Єрмакова вказала на проблему контекстів, адже численні зарубіжні колективи творили свої локальні сенси, які могли бути незрозумілими українським глядачам без глибокого сприйняття. Вона зазначила, що художні явища можуть втрачати свою сутність у новому контексті. Попри це, фестиваль став платформою для культурного обміну та знайомства з новими театральними моделями. Фестиваль передбачав номінації на найкращу жіночу та чоловічу ролі, найкращу сценографію, режисуру, а також найкращі вистави і музичне оформлення. Вистава “Усміхнись нам, Господи” Вільнюського Малого театру під керівництвом Рімаса Тумінаса здобула першість, а сам режисер отримав нагороду за найкращу режисуру. Глядачі високо оцінили комічну гру акторів, що не потребувала перекладу, завдяки чому вистава залишалася зрозумілою та емоційно насиченою [6].

Аналізуючи програми фестивалів, ми помітили поступове зменшення кількості вистав. Відповідно зменшувалася і кількість закордонних учасників. 2024 року у програмі була 21 вистава, що майже вчетверо менше порівняно з першими фестивалями. У багатьох коментарях організаторів йдеться про одне: грошей бракує, приїзди театрів стали дорожчими, а фінансування – меншим.

Ми порівняли фінансове життя фестивалю впродовж років, аби краще зорієнтуватися в цій проблемі. Ще 1999 року у зв’язку з браком коштів було створено благодійний мистецький фонд “Золотий Лев”, заснований на базі театру “Воскресіння”. Основна мета діяльності фонду – сприяння розвиткові культури. За період свого існування фонд провів два міжнародні театральні фестивалі “Золотий Лев” у 2000 та 2002 роках [9]. Стаття на сайті ZN.ua за 2000 рік під назвою “Золотий Лев втратив вагу” аналізує, як фестиваль уже на той час втратив свій статус і масштаб [3].

Львівська журналістка, театрознавиця Світлана Веселка у статті “Золотий лев 2002” зазначає, що через економічну кризу глядачі мали змогу подивитися переважно вистави українських театрів і колективів

з близького зарубіжжя. За інформацією, яка в нас є, у 2004 році сума бюджету фестивалю складала 300 000 грн. Але вже у 2005 році вона різко зменшилася – до 80 000 грн. “Це при тому, що всі вуличні вистави – це святкові дійства з феєрверками, вогнями, піротехнічними спецефектами та складними декораціями. І собівартість однієї такої вистави – щонайменше 10 тисяч гривень” [7]. Театрознавиця Олеся Нагірна у статті за 2006 рік “Куди прямує “Золотий лев”?” рефлексує стосовно репертуару та обурюється, що доводилося вгадувати, чи професійний, чи аматорський театр названий у програмі. Тарас Федорчак (стаття 2015 року) пише про значне зменшення кількості вистав: “в 2002-му на фестивалі було 24 вистави (не беручи до уваги вуличних), у 2004 – 30, у 2008 – 21, 2010 – 18, 2012 – 18, 2014 – 14” [10].

2008 року бюджет складав 1 500 000 грн, більшу частину з яких становили внески спонсорів. 2012 року на фестиваль було виділено 100 тисяч гривень від Міністерства культури України, 348 тисяч з міського бюджету, 30 тисяч з обласного бюджету.

Через брак фінансування 2015 року “Лев” був змушений виїхати до Києва, де отримав бодай невелике фінансування (60 000 грн.). 2018 року УКФ відмовив фестивалеві у фінансуванні через брак документів, це стало великою прикрістю для Ярослава Федоришина. Мовляв, фестиваль відкинули через формальності, не переглянувши програми. Зате 2021 року фінансування “Золотого Лева” зросло аж до 2 530 000 грн., а в 2022 – до 2 962 000 грн.

Проте війна в Україні таки сильно вплинула на підтримку фестивалю. 2023 року фінансування знизилось до 1 140 000 грн, а 2024 р. впало до 998 000 грн. На тлі зростання цін, інфляції в Україні цю різницю, що становить 150 000 грн, можна вважати критично важливою. Війна й економічна нестабільність спричинили скорочення ресурсів на культурні проєкти.

Спостерігаючи тенденції фінансової ситуації, можемо сказати, що справді важко запросити багатьох міжнародних гостей, забезпечити їм комфортний доїзд, проживання та показ вистави за малі кошти. А найголовніше – в умовах війни неможливо гарантувати безпеку. І це безпосередньо впливає на насиченість репертуару та його якості.

Та чи тільки фінансова складова і брак безпеки стали основними каталізаторами скорочення репертуару і зниження якості фестивалю? Цілком ймовірно, що якість репертуару залежить насамперед від вибору вистав, запропонованих до програми фестивалю.

На жаль, у програмі і відборі стався збій. Сьогодні рівень учасників не відповідає вимогам міжнародного фестивалю. Через відсутність залучення експертів та журі фестиваль має лише ознайомчу роль, в програму потрапляють і випадкові вистави. 2024 року

Сценічні читання ????????? під час фестивалю “Золотий Лев – 2024”.

на фестивалі було показано лише одну закордонну виставу, домінантою програми стали вистави з прифронтових міст. Прикметно, що критерії оцінювання не оголошуються.

Фестиваль продовжує рефлексувати на теми сучасності у цей надскладний час, коли Україна перебуває у фазі активної війни з агресором. 35-й “Золотий Лев” обрав говорити про “Театр – мовою ідентичності”. Він дає платформу для вираження і поширення культури, знайомства глядачів з новими театрами.

У програмі 35 “Золотого Лева” були вистави з таких міст: Львів, Київ, Херсон, Черкаси, Луганськ, Суми, Мукачеве, Дніпро, Кропивницький. Єдиною виставою, поставленою закордонним театром, стала “Він та Вона” О. Кобилянської в постанові А. Васильєвої і чеського колективу “Т-Art”.

У подвір’ї Будинку вчених (вул. Листопадового чину, 6) відбулося театралізоване відкриття. Актори театру “Воскресіння”, не зраджуючи своїй традиції, закладеної ще Ярославом Федоришиним, продемонстрували перформанс із акторами на ходулях. Глядачі мали змогу споглядати також цирковий номер від Юрія Пилипчука.

Наступною важливою подією фестивалю стало відкриття виставки, присвяченої німецько-українському проєкту, що досліджує українську культурну ідентичність у контексті Магдебурзького права, літератури та філософії. Андрій Даниленко представив свою графіку й акварелі, а Наталія Бугайова-Гуменюк

Лідія Данильчук у виставі “Розмова” за Лесею Українкою. Режисерка – Ірина Волицька. Творча майстерня “Театр у кошику”.

продемонструвала унікальні роботи, виконані в авторській техніці ганчбинт. Вона створює портрети відомих українських діячів – Тараса Шевченка, Григорія Сковороди, Івана Франка, Лесі Українки, а також побутові сцени із зображенням козаків і бандуристів.

Поміж показами вистав відбувалися творчі майстерні для акторів, зокрема від Алли Федоришин й Олександра Чекмарьова.

У межах фестивалю відбулися також сценічні читання п'єс “Коли повертається дощ” Неди Нежданой і “Смак сонця” Олександра Вітра, презентація антології сучасної української драми “Неназвана війна”. У співпраці з Домом Франка організовано дискусію “Для домашнього огнища” на тему творчості Івана Франка, зокрема обговорювалась вистава Київського театру ім. Лесі Українки. Участь в обговоренні взяли франкознавці, викладачі ЛНУ ім. І. Франка, режисерка та актори вистави.

Спіраючись на 35-річний досвід, часті думки ззовні та нове гасло “Театр мовою ідентичності”,

спробуємо зрозуміти: чи сприяв фестиваль “Золотий лев” у 2024 році розвитку української театральної культурної ідентичності і які виклики стоять перед українським театром сьогодні? Відповідаючи новому гаслу, фестиваль намагався продемонструвати вистави з різних міст, різних жанрів, створених на камерних та великих сценах, різних тематик та ідей. Усі вистави 2024 року так чи інакше стосувалися гасла, виражаючи українську ідентичність, проте кожен на свій спосіб. Для легкості сприйняття ми вирішили класифікувати репертуар фестивалю за драматургією.

Українська класична драматургія: “Розмова” – Творча майстерня “Театр у кошику”, “Для домашнього огнища” – Київський національний академічний драматичний театр імени Лесі Українки, “Перед волею” – Кіровоградський академічний обласний український музично-драматичний театр ім. М. Л. Кропивницького, “Украдене щастя” – Черкаський академічний обласний український музично-драматичний театр імени Т. Г. Шевченка, “Ніч на полонині” – Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр, “Він та она” – експериментальний театр “Т-Art” (Чехія, Прага).

“Розмова” за мотивами однойменного твору Лесі Українки, Творча майстерня “Театр у кошику” в постанові Ірини Волицької, стала монологом, у якому Лідія Данильчук – заслужена артистка України – виконала роль колишньої примадонни. Важливо, що це перше сценічне прочитання тексту Лесі Українки. Виконавиця розкрила глибини драматичного життя персонажки, акцентуючи увагу на її емоційному стані та внутрішньому світі, порушуючи тему жінки у суспільстві, розуміння її ролі та можливостей. Вистава була візуально вирішена у порожньому просторі за Пітером Бруком, це давало змогу зосередити увагу лише на акторці та дії. Всі її емоційні злами можна було спостерігати у сценічній поведінці: багато жестів, впевнена хода, постійна комунікація з глядачем. Завдяки цьому вона тримала увагу глядача, не втрачаючи темпоритму. Лідія Данильчук була одягнена в чорний костюм, білу сорочку та стрічку в українському орнаменті, це додало виставі національного колориту. Стрічка, зав'язана на шії, нагадувала краватку, прочитувалася як знак чоловічої мужності. Чорна тростина з білим тримачем слугувала символічним елементом, акцентуючи теми гендерних питань, любови та жорстокости життя. У “Розмові” також досліджувався конфлікт у виборі між кар'єрою та взаєминами, що характеризується любов'ю до людини, яка має зовсім інший стиль життя. Ця дилема ставила під сумнів ціну таланту та виклики, з якими стикаються мистці, закликаючи глядачів замислитися над складністю вибору між мистецтвом і особистим щастям.

“Для домашнього огнища” – Київський національний академічний драматичний театр імени Лесі Українки, у постанові Ольги Гаврилюк за однойменним текстом Івана Франка. Ця кримінальна історія базується на реальних скандальних судових процесах, що відбувалися у Львові наприкінці ХІХ століття. Франко глибоко дослідив психологію персонажів, мотиви, які штовхали їх на вчинки, що порушували суспільні норми. Ця історія набуває сучасного звучання (повернення головного героя з війни до сім’ї, до коханої дружини й дітей). Колись Анеля (Ольга Гришина) та Антін (Кирило Парастасєв) боролися за своє кохання і створили щасливе родинне вогнище. Однак п’ять років відсутності Антона все змінили. Він зіштовхується з осудом суспільства. Анеля, його дружина, до останнього запевняє його у своїй відданості. Та коли правда відкривається, обоє змушені прийняти дуже нелегке рішення. За кожен вчинок у житті людина завжди мусить відповідати. Рано чи пізно. Іноді – надто пізно.

“Перед волею” за п’єсою Марка Кропивницького. Кіровоградський театр ім. Марка Кропивницького. Постава, звукова та пластична партитура Євгена Лавренчука.

“Перед волею” М. Кропивницького підкреслює соціальні та психологічні теми, пов’язані з кріпацтвом і взаєминами між людьми різних верств. Він демонструє, як панство пригнічує кріпаків, позбавляючи їх можливості реалізувати свої наміри, бажання. Ілюструє рабську психологію, що заважає людині усвідомити свою гідність. Кохання Орисі до кріпака Юрка відображає трагізм, породжений соціальними обмеженнями, адже навіть справжній любові важко подолати класові бар’єри. “Перед волею” залишається актуальною, закликаючи до роздумів про владу, гідність і наслідки соціальної нерівності. Драма, пов’язана з історичними подіями, у трансформації Лавренчука переносить нас в абсолютно інший час, де сучасні проблеми та виклики поєднуються з минулими реаліями, змушуючи глядачів переосмислити своє місце в історії. “Перед волею” – маніфест боротьби за свободу в сучасній інтерпретації. Вона відкриває діалог про боротьбу за волю, яка стосується не лише звільнення від кріпацтва, а й пошуку внутрішньої свободи у сьогоденні. Режисер Євген Лавренчук майстерно поєднав класичні театральні елементи з реаліями сьогодення, створивши багатошаровий простір, де особисті й колективні трагедії українців переплітаються із глобальними символами боротьби. Цей зв’язок між епохами дає змогу відчути глибокі емоційні переживання, показуючи, що боротьба за свободу та гідність залишається актуальною в усі часи.

Ольга Гришина – Анеля, Кирило Парастасєв – Антін у виставі “Для домашнього огнища” за І. Франком. Режисерка – Ольга Гаврилюк. Київський національний академічний драматичний театр імени Лесі Українки.

Глядачі, заходячи до зали, одразу бачать сцену – лікарняну палату, що нагадує укриття.

На сцені лунають хроніки про облогу Маріуполя, а медичне обладнання стає частиною сценографії – атмосфера страждання та боротьби. Померлі блукають між реаніматологами, створюючи відчуття присутності втрачених життів. Образ молодої матері, яка чекає на новини про сина в комі, – ця сцена глибоко відображає відчай та надію в умовах війни, втілюючи сумніви та мрії людей, які опинилися в безвихідній ситуації. Водночас мати стає символом стійкості духу, надії на краще та боротьби за виживання в часи глобальної трагедії.

Режисер обирає “триярусну” структуру, що нагадує вертеп, для інтерпретації п’єси. Він перетворює виставу на сучасну соціально-політичну драму. Основний конфлікт п’єси, який був актуальним для часу її написання, тепер відображає боротьбу українців проти рабської психології й за вільне мислення. Режисер переносить дію в позачасовий простір, де спливають жакливі сцени катувань, маріупольська “Азовсталь”, річка мертвих Стікс та “руський мір” –

Сцена з вистави “Украдене щастя” І. Франка.
Режисер – Станіслав Садаклієв.
Черкаський театр імені Тараса Шевченка.

російський балет, що вкотре демонструє імперські наративи. Вистава побудована на гротесковому зіткненні класичного тексту з сучасними контекстами. Глядач чує перегуки між царським Емським указом про заборону української мови (його, до речі, режисер вводить у текст) та сучасними новинами про війну, що додає глибини сприйняттю свободи і рабства – не лише фізичного, а й духовного.

Вистава “Перед волею” є яскравим свідченням того, як класична драма може набувати нового звучання в сучасних реаліях. Лавренчук створив потужний інструмент для розуміння нашого сьогодення, де війна, біль і надія переплітаються в складну композицію. Це не просто сценічна постава, а спроба осмислити трагічні події, які відбуваються в Україні, і знайти сили для подальшої боротьби.

“Украдене щастя” Івана Франка. Черкаський театр імені Тараса Шевченка. Режисер – Станіслав Садаклієв.

Одна з найвідоміших і найзначніших драм в українській літературі. Вона не тільки розкриває складні стосунки між людьми, а й порушує важливі соціальні теми – несправедливість, зрада та людське прагнення до щастя. Прем'єра вистави відбулася на сцені Черкаського театру імені Тараса Шевченка у 2021 році.

Вистава акцентує увагу на непростих взаєминах між головними персонажами: Анною (Галина Садаклієва), Миколою (Олександр Гуменний) та Михайлом (Руслан Лисінський). Станіслав Садаклієв забирає побутовізм з вистави, а також вводить двох

нових персонажів – Вона (Анна Боброва) та Він (Олексій Клименко). Ці фігури виконують роль фатуму / зла, контролюючи долі основних героїв, створюють емоційно-психологічне тло завдяки пластиці. Маски на їхніх обличчях відсилають нас до античного контексту; ці персонажі уособлюють голос люду, відображають ставлення до цих подій. Саме вони нагострили сокиру, якою було вбито Михайла, і їхня присутність на сцені додає інтриги та драматизму.

Режисер використовує вірш Івана Франка “Чо-вен”. Поетичні вставки слугують не лише як коментар до подій, а й допомагають глядачеві глибше зрозуміти внутрішній світ героїв. Вмотивоване пластичне вирішення сцен створює враження, що герої перебувають у постійному русі, символізуючи невпинність часу та невизначеність стосунків.

Сценографія, створена Сергієм Ридванецьким, гармонійно доповнює гру акторів. Вона складається з рухомих конструкцій (залізний корпус та дерев'яні вставки, що перетворюються на різні місця дії). Це дає змогу акторам взаємодіяти зі сценографією, надаючи виставі динаміки та живості. Художниця костюмів Наталка Ридванецька уникає прив'язки до історизму, етнографізму, створюючи стилізований під автентичну одяг. Спочатку персонажі одягнені у світлі, стримані кольори, що символізують моральну чистоту та спокій. Але з приходом Михайла, вбраного у чорне, ніби відбувається з'ява певного каталізатора в житті головних героїв – стається зрада, Анна змінює сукню на червону, що символізує пристрасть та злам у стосунках.

Вистава “Украдене щастя” у Черкаському театрі, поставлена Станіславом Садаклієвим, поєднує класичні елементи із сучасними театральними прийомами.

“Ніч на полонині” за п’єсою Олександра Олеся. Вистава Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру у постановці режисера Сергія Павлюка – це звернення до витоків української культури, де мітологія та народні мотиви органічно переплітаються з реаліями людського життя. Кожен елемент вистави – від сценографії та музичного оформлення до костюмів і танцю – стає виразом глибокої поваги до гуцульських традицій, відображаючи культуру Карпатського краю у всій її повноті.

Основним мотивом вистави є мітичний і символічний світ Гуцульщини, де природа постає не лише тлом, а й повноцінним учасником подій. Лісові мавки і лісовики – всі ці мітичні істоти втілюють сили природи і водночас випробовують людські характери. Взаємодія людей із цими істотами вказує на постійне прагнення українців до гармонії між духовним та реальним світами. У цій виставі особливо підкреслено, що мітичні образи, на яких вирости цілі покоління, залишаються актуальними й сьогодні, адже вони торкаються універсальних тем любови, вибору, втрат і пошуків справжніх цінностей.

Однією з особливостей вистави є її регіональний контекст, де східноукраїнський театр звертається до культури гуцулів. Це поєднання створює своєрідний культурний міст, що демонструє єдність країни попри регіональні відмінності. У сучасній Україні, яка проходить через численні випробування, вистава “Ніч на полонині” стає символом національної єдності та оберігання.

Сценічне дійство вражає також автентичністю гуцульських танців, виконаних із чіткою ритмічністю та майстерністю. Танці, поставлені Юрієм Буссом, сповнені енергії та емоційності, що вдало підкреслює атмосферу дійства. Артисти, одягнені в традиційні костюми, створені художницею Іриною Лубською, додають виставі особливого колориту, який передає багатство гуцульської культурної спадщини.

Таким чином, “Ніч на полонині” не лише оживляє давні народні традиції, але й робить їх доступними та зрозумілими для нової аудиторії, незалежно від місця проживання глядачів. Це дійство стає глибоким культурним досвідом, що поєднує минуле та сучасність, пропонуючи занурення у світ української мітології, яке залишає по собі яскравий слід у свідомості й серцях глядачів.

Українська сучасна драматургія: “Псяча буд(д)а” – лабораторний театр “ЛАВА”, студентська експресивна вистава з елементами різних театральних естетик; “Відпустка” – Вільний театр “ОКО”, український сучасний гумор у стилі поп-арт; “Пес” – Пер-

“Ніч на полонині” за Олександром Олесем. Режисер – Сергій Павлюк. Луганський обласний академічний український музично-драматичний театр.

Сцена з вистави “Псяча буд(д)а”. Режисер – Дмитро Захоженко. Лабораторний театр “ЛАВА”.

Сцена з вистави “Коли цвіте полин”. Режисер – Райнер Бер. Львівський академічний театр імени Леся Курбаса

Сцена з вистави “Різдво. Тризна” за С. Жаданом. Режисери – Надія Крат та Олексій Кравчук. Львівський академічний театр естрадних мініатюр “І люди, і ляльки”.

ший академічний український театр для дітей та юнацтва, ретроспектива у дитинство українців періоду 90-х; “Коли цвіте полин” – Львівський академічний театр імени Леся Курбаса, пластична вистава на основі власних текстів-історій кожного з акторів у співпраці із зарубіжним режисером Райнером Бером.

Вистави-рефлексії про сучасну війну: “Позивний Горобчик” – Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр імени Миколи Куліша; “Різдво”.

“Тризна” – Львівський академічний театр естрадних мініатюр “І люди, і ляльки”, “Атомна русалка” – Львівський академічний обласний театр ляльок, “Молочайник” – Київський академічний драматичний театр на Подолі.

“Позивний Горобчик” за п’єсою Наталки Ворожбит “Погані дороги”. Херсонський обласний академічний музично-

но-драматичний театр імени Миколи Куліша. Режисер – Сергій Павлюк. Моновистава у виконанні Тетяни Проворової (заслужена артистка України). Перед виставою у фое театру глядачі мали змогу пройтися по російському прапору, який був знятий з херсонського театру після деокупації міста.

Дія розпочинається з розбирання великих марлевих ляльок – гори трупів, під якими опинилася військова. Можемо чути зі звуків рації, що її позив-

Тетяна Проворова у моновиставі “Позивний Горобчик” Н. Ворожбит. Режисер – Сергій Павлюк. Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша.

ний – Горобчик. Зі сценографії можемо зрозуміти, що ми перебуваємо на блокпості: знак “стоп”, багато шин, трупи людей, дим, металева огорожа. Впродовж вистави героїня нас знайомить зі своїм шляхом журналістки. Вона потрапила в зону бойових дій заради інтерв'ю з військовим, у якого закохалася. Всі її монологи супроводжуються взаємодією з кригою, піском, землею і кров'ю, надаючи їм свої асоціації. Це все могло викликати лише негативні емоції, проте занурювало в складність теми. Вистава порушує тему особистої ідентичності, яка під впливом війни стає крихкою і незначною. Інтимність людських стосунків у реаліях війни відкривається без жодної романтизації та цензури – правдиво і непросто. Моновистава – надзвичайно складний жанр для акторів, проте завдяки своєму вмінню тримати увагу глядача через голос, погляд, активні рухи, взаємодію із сценографією – це стає знаковим та щирим поєднанням із глядачем у спільному болю.

“Різдво. Тризна” за поезією Сергія Жадана. Львівський академічний театр естрадних мініатюр “І люди, і ляльки”. Режисери – Надія Крат та Олексій Кравчук. Вистава є вражаючою сучасною інтерпретацією традиційного вертепу. Постава об'єднує поезію Сергія Жадана, що висвітлює складні теми війни та Різдва, з елементами театру ляльок.

Постановники створили платформу для переосмислення звичних різдвяних образів через призму трагічних подій сучасності.

Жанр – монохромний вертеп за поезією Сергія Жадана. Сценографія – Ельвіра Босович; підбір пісень, спів – Людмила Зборовська; художниця по світлу – Алла Новікова; звук і світло – Дмитро Булигін. Акторський склад: Людмила Зборовська, Едем Ібадуллаєв, Олексій Кравчук, Надія Крат, Володимир Мельников, Алла Новікова, Андрій Синишин, Тетяна Шелельо.

Традиційний вертеп виступає як “історія зі скриньки”, але ця скринька більше нагадує скриньку Пандори, з якої витягають не традиційні святкові атрибути, а дитячі прості ігри. Вони з часом перетворюються на щось “доросле” та складне, на знаряддя вбивства і болю. Вся вистава супроводжується старими колядками у виконанні всіх акторів, що додає традиційної етнічної складової. Однак ці колядки зву-

Сцена з вистави “Молочайник” О. Гриценко. Режисер – Ігор Матіїв. Київський академічний драматичний театр на Подолі.

чать у новому контексті, підкреслюючи тендітність і зламаність сучасної реальності. Візуально вистава вирішена в монохромі, з чіткими кольоровими акцентами. Одяг – сірий, з тьмяними деталями, що відсилає нас до автентики. В одному з епізодів зі скрині вийняли тканину, яку розірвали під час конфлікту. Її зшивання створює алюзію на релігійну тему – плащаницю Ісуса Христа як символ усього божественного та цінного. Це також символізує Україну, розірвану через внутрішні міжусобиці. У процесі зшивання актори виконували колядки мовами різних народів, що мешкають на теренах України: кримськотатарською, польською, єврейською, румунською.

Часто веселощі, пісні, гомін різко уриваються і переходять у вдумливе декламування віршів Жадана, повертаючи нас до болючої реальності. Головною особливістю цієї вистави є фізична відсутність актора Андрія Синишина. У час фестивального показу актор перебував у Збройних Силах України, нового актора на його роль не ввели, натомість використали відеозапис, знятий воїном на позиції, з декламуванням поезії. У сцені танцю, коли всі ставали парами,

особливий акцент було зроблено на відсутності партнера Надії Крат. Довга і болюча павза передала глядачам відчуття очікування воїнів та надії на їхнє повернення. Вистава завершується колядою “Ой у полі, полі, вишня стояла”, але важливим моментом є обрив перед останнім рядком пісні. Це можна зрозуміти як різкий кінець життя. Однак можна надати цьому і позитивне значення – “Далі буде”, останній акорд ще не прозвучав, останній рядок ще не заспівали¹.

“Атомна русалка” Андрій Бондаренко. Львівський академічний обласний театр ляльок. Режисерка – Яна Титаренко. У тексті через призму переживань персонажів розкриваються складнощі емоційної ізоляції, яку спричинила війна. Атаки російських ракет занурили українські міста в темряву та холод. Однак життя продовжується навіть у таких умовах. Вистава “Атомна русалка” розкриває різні історії мешканців багатоквартирного будинку, які потрапляють у темряву в різних ситуаціях. Коли зникає світло і розмивається межа між життям і смертю, виникають незвичайні та непередбачувані ситуації. Режисерка Яна Титаренко вирішила не відходити від тексту Андрія Бондаренка, а натомість акцентувати увагу на візуальному втіленні його ідей.

Сценографія Інесси Кульчицької представлена у формі залізного куба, який здатного трансформуватися. Цей куб слугує універсальним простором, що змінюється залежно від потреб сюжету, символізуючи невизначеність життя під час війни. Куб відтворює різні простори: від квартир мешканців до підвалів, підкреслюючи контраст між приватним життям і загальною атмосферою тривоги. Актори активно використовують елементи театру тіней, ляльки та інші сценічні засоби, що дають змогу підкреслити символічність, глибину задуму вистави.

Режисерка “Атомної русалки” також вдається до широкого спектру театральних прийомів. Серед них – лазерна анімація та проєкція, які створюють вражаючі візуальні ефекти – вони доповнюють сценічну дію. Розпилення люмінесцентної фарби на стіни куба надає сцені особливої візуальної виразності.

Вистава також є рефлексією на перший рік війни, який начебто супроводжувався нотками комізму: люди вигадували різні дивні ситуації, зокрема “оргію

¹ На жаль, актор Андрій Синишин недовів по тому загинув у війні з російськими окупантами. Сталося це 16 квітня 2025 року поблизу села Юнаківка на Сумщині. Було йому лише 26 років.

на Лисій горі”. Але чи актуально це зараз, коли ми продовжуємо жити в умовах війни? Сьогодні наші переживання зазнали змін, важко сприймати такі гумористичні моменти, адже ми знову зіштовхуємося з новими викликами, переживаємо нові трагедії, спричинені війною.

“Молочайник”, авторка – Оксана Гриценко. Київський академічний драматичний театр на Подолі. Режисер-постановник – Ігор Матіїв, художник-постановник, художниця з костюмів – Анна Шкροгаль.

Вистава відтворює події на території тимчасово окупованої навесні 2022 року Херсонщини. У ній зображено життя звичайних українців, які намагаються вижити в умовах війни, коли російські солдати облаштовують блокпости, а цивільні пристосовуються до нової реальності. Вистава підкреслює, як війна ламає долі людей, одночасно виявляючи їхню стійкість і здатність до опору. Це також нагадування про те, що рідна земля та сімейні цінності важливіші за будь-які виклики, а війна стає перевіркою на міцність духу та характеру кожної людини.

Оповідь зосереджена на жінках, які в складних історичних умовах готові на будь-що, навіть викликати мітичну істоту – Молочайника – він походить з українських степів. Ця істота символізує силу і захист, які кожна жінка може знайти в собі у вирішальні моменти життя.

Важливо зазначити, що акторський склад вистави повністю жіночий. Сьогодні цю п'єсу почали ставити частіше, оскільки багато чоловіків-акторів мобілізувалися. Це чітко демонструє, як у театрах стає легше втілювати жіночі історії, оскільки чоловіки зобов'язані долучатися до лав ЗСУ.

Режисерка зосередилася на тексті, не відходячи від нього, і забезпечила високу якість акторської гри. Акторська гра вражає – виконавиці ролей яскраві, виразні, різного віку і характеру. Акторки органічно використовують елементи сценографії. Сценічне рішення реалізоване через мінімалістичну сценографію, зокрема багато віконних шибок, які акторки обігрують впродовж вистави.

Не кожен може зрозуміти життя в окупації. Окупація впливає на людей по-різному: для когось це бізнес, для когось – духовність, плітки і новини. Відмінність мислення між поколіннями також очевидна: старшим важче відмовитися від матеріальних цінностей, які вони здобували “кров’ю і потом”, тоді як молоді люди більше цінують свободу та життя в Україні.

Ця вистава може спонукати до важливих роздумів про проведення часу з рідними у такі буремні часи.

Виокремимо чотири вистави за українською сучасною драматургією, яким, на нашу думку, глядач надав більшої ціни, ніж вони варті. Це показує слабкі

Сцена з вистави “Наснись мені” за К. Малиніною. Мукачівський драматичний театр. Режисер – Кирил Душин.

сторони нашої ідентичності, що мають змінитися або зовсім зникнути. Проте це веде й до розуміння викликів перед сучасним українським театром та загалом суспільством.

Вистава “Наснись мені” за п'єсою Кіри Малиніної “Очі блакитного собаки” Мукачівського драматичного театру, режисер Кирил Душин, художниця Любов Душина, мала у задумі показати романтичну історію через сновидіння, де герої зустрічаються лише у магічному просторі. Однак реалізація цього задуму викликала низку сумнівів, зокрема щодо професійності творчої команди. Персонажі, що мали б бути ідеальними партнерами, перетворилися на стереотипні образи: емоційно нестабільна жінка і наївний чоловік. Взаємодія на сцені скоріше нагадувала токсичні стосунки, ніж романтичні почуття. Такий підхід до ролей демонструє відсутність глибокої режисерської інтерпретації й не знаходить відгуку в сучасній аудиторії, залишаючи виставу в застарілих архетипах. Мінімалістичні декорації та використання світлодіодних ламп, що символізували двері, додавали візуальної привабливості, проте акторська гра відзначалася браком професійності. Невиразна сценічна мова, нечіткість декламації тексту і механічність рухів створювали відчуття нестачі належної

Сцена з вистави “На трьох” А. Мовчан. МКЦ ім. І. Козловського Національного академічного театру оперети України.

взаємодії між персонажами. Іронізуючи, намагаємось розв’язати питання: можливо, і справді всі ці думки провокує лише існування у сні?

Спостерігаємо відверту клішованість у виставі “На трьох” А. Мовчан. МКЦ ім. І. Козловського Національного академічного театру оперети України та Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. М. Куліша в постанові Н. Агєвої-Швед: молода пара, яка не може мислити на рівні дорослих самостійних людей, дівчина – стереотипно не вміє готувати, чоловік – безхарактерний, теща – “змія”.

“У Португалії зараз тепло!” О. Володарський – вистава Київського академічного театру “Колесо” в постанові І. Кліщевської також зображає стереотипну сім’ю, проте у пострадянському контексті, як візуаль-

но, так і щодо сенсу. П’єса відтворює життя сім’ї в перші дні війни, натякаючи на зворушливі почуття, поєднуючи це з поверхневим гумором, апелюючи до елементарних емоцій.

Режисер, втілюючи текст на сцені, не вдається до інтерпретації, вистава побутова та ігрова. Мислення героїв – яскравий приклад пострадянського синдрому. Так, наша ідентичність була (або частково є) такою. Проте нашою метою має бути відмова від цих зразків стереотипного мислення. Не треба примітивного гумору рівня розважальних телевізійних програм, як-от “Йой! Замовляю любов!” Т. Іващенко (Дніпровський національний академічний український музично-драматичний театр ім. Т. Г. Шевченка, в постанові О. Волошиної). Хоч одне із завдань театру – розвага, ми думаємо, що вона не має призводити людей до відсутності критичного мислення.

Класична зарубіжна драматургія – “Вар’ят і монашка” – спроба жанру театру абсурду з елементами вуличного театру. Режисура – Алла Федоришин, за текстами Віткаци. Тут порушуються теми людини проти тоталітарного суспільства, теми “нормальності” та “святости”, кохання, про

Сцена з вистави “Вар’ят і монашка” за С. І. Віткевичем. Режисерка – Алла Федоришина. Театр “Воскресіння”.

яке не знаєш, чи воно існує взагалі. Головний персонаж – Вар’ят (Юрій Пилипчук), поет, якого запропорили до божевільні, терпить різні експерименти над собою, зневіру та захоплення жінкою, яку ніби-то покохав. Упродовж сюжету з’являються дві величезні постаті на ходулях, які жадають смерти героя. Костюми персонажів максимально різні: лікарі у робочій формі, монашка в апостольнику, мітичні персонажі у червоно-чорних, масивних горах тканини. Театр чіткого жанру не зазначає, проте в описі є “земний абсурд під назвою життя”. Враховуючи лінійність і причинно-наслідкові зв’язки у сюжеті, важко визначити це як театр абсурду. Проте він є у розумінні автора та режисерки нашого складного і нелогічного світу.

Варто згадати приклад втілення сучасної зарубіжної драматургії – “Легені” британського драматурга Дункана Макміллана, Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. Щепкіна. Режисер – Владислав Писарев. П’єса “Легені” побудована на природному, майже документальному діялозі, який нагадує звичайні розмови, але водночас наповнений глибокими переживаннями та роздумами героїв. Молода пара стоїть перед вибором: чи стати батьками. Герої зіштовхуються з питанням: чи треба народжувати дітей у світі, який ми щодня критикуємо і, здається, не можемо змінити? Чи маємо ми право втрутатися нові покоління у пастку старих проблем та лицемірства світу, де живемо? А втім, можливо, саме наші діти врятують білих ведмедів і забезпечать мир?

Вистава у режисурі Владислава Писарева – це глибокий і чесний погляд на сучасні стосунки та ті виклики, які постають перед молодими парами. В умовах війни тема вистави “Легені” набуває ще більшої гостроти, адже питання батьківства, особистого вибору та відповідальності стають неймовірно актуальними для кожного. Роздуми героїв (ролі виконують Владислав Писарев та Крістіна Зограбян) про життя та майбутнє стають відображенням переживань сучасних українців, які щодня прагнуть побороти невизначеність і повернути втрачене почуття безпеки. Це надає виставі особливого емоційного заряду та актуальності, адже питання, пов’язані з народженням дитини, стають важливими не лише в особистому, а й у соціальному контексті.

У Сумах виставу дивляться у підвальному приміщенні, що стало експериментальною сценою в часи воєнних реалій. Вистава вийшла до глядача у важкі часи, але саме це приміщення дозволяє безпечно її грати і одночасно використовувати як майданчик для нових творчих експериментів. Ідея в тому, щоб театр міг існувати, незважаючи на різні умови, тому у виставі мінімум декорацій і світла.

Таким чином, “Легені” є не лише драматичною історією, а й відображенням складнощів, з якими сти-

Сцена з вистави “Легені” Д. Макміллана. Режисер – Владислав Писарев. Сумський національний академічний театр драми та музичної комедії ім. М. Щепкіна.

кається молоде покоління в сучасному світі. Вони пропонують глядачам розглянути теми любови, страху і сміливості, такими актуальними у наш час. Це вистава про вибір, якому важко дати раду, коли світ навколо нестабільний, але саме такі історії допомагають по-новому відчувати вагу людських рішень і силу любови в умовах безпрецедентних випробувань.

Родзинкою програми “Золотого лева-2024” стала вистава “Тихо без слів” – Львівський академічний муніципальний театральний, художньо-дослідницький та освітній центр “СЛОВО І ГОЛОС”, приклад вокального театру; жанр вистави – міський романс або шансон, у режисурі Сергія Ковалевича. Марія Кміть упродовж вистави виконувала пісні та тексти Івана Франка, Лесі Українки, Тараса Шевченка на музику Богдана Весоловського, Анатолія Кос-Анатольського, Аркадія Філіпенка та інших композиторів – а також французький та польський шансон. Уся вистава просякнута образами різних жінок, яких не раз зустрічаємо на вулицях міста. Цікаво, що конкретику деяких персонажів зможуть вловити лише львів’яни. “Персонаж вистави – Дівчина, яку ми можемо щодня зустріти в місті: на площі, в трамваї, в потязі... Вона

Під час тренінгу.

все кудись іде, їде. Змінюються декорації життя. А місце її роду залишається незмінним в ній. Одинокий його голос перемагає пустелю міста” [11]. Вистава стала останньою у програмі Фестивалю, зробивши його закриття ліричним та легким.

І хоча економічна складова у театральній справі надважлива, міститься в центрі уваги і часто спричиняє загибель різних фестивалів, “Золотий лев” живе і продовжує відображати реальність життя українців, хай би в яких умовах не перебувала країна. У репертуарі фестивалю 2024 року ми могли спостерігати розмаїття театального мистецтва України, його модифікацію через вплив війни. Могли прослідкувати теми, про які театр хоче говорити, і цим утверджувати свою ідентичність. Незважаючи на присутність клішованості, часом примітивності гумору чи стереотипності у деяких виставах, ці ознаки будуть перейдені, переважені, бо все це лише етап у формуванні нашої української ідентичності. Фестиваль продовжує відображати, бути “дзеркалом” суспільства та реальності театального всесвіту України. Це може слугувати платформою для змін та розвитку нашої культури, для роздумів щодо актуальності нашої позиції та ролі у суспільстві. Плекаємо надії на те, що Фестиваль продовжуватиме свою діяльність, а після завершення війни повернеться до свого первісного формату та великої кількості закордонних гостей та учасників.

1. Самченко В. Художній керівник Львівського “Во-

скресіння”: Ярослав Федоришин: “Я не люблю брутального театру” // Україна молода. № 105, 28.09.2018. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3365/164/126784/>

2. Там само.

3. Гуцул Є. “Золотий Лев” втратив вагу // Дзеркало тижня. 27.10.2000. URL: https://zn.ua/ukr/ART/zolotiy_lev_vtrativ_vagu.html

4. “Зігрії солдата взимку”. Театральний фестиваль “Золотий лев” змінить формат. Подобиці // Еспресо. Захід. 15.09.2022. URL: <https://zahid.espreso.tv/zigriy-soldata-vzimku-teatralniy-festival-zolotiy-lev-zminit-format-podrobitsi>

5. “Золотий лев на вулиці – 2013” покаже циркове на возняне шоу // Zaxid.net. 03.10.2013. URL: https://zaxid.net/zolotiy_lev_na_vulitsi_2013_pokazhe_tsirkove_ta_vognyane_shou_n1294786/amp

6. Брюховецька О. Золотий лев, 96 // Кіно-Театр. 1997. № 1. С. 7–11.

7. Дуб О. Чому приборкали “Золотого Лева” // Україна молода. 05.10.2005, № 184. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/524/116/18937/>

8. Помер організатор “Золотого Лева” // Україна молода. № 46, 20.03.2020. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/144630>

9. Дем’яненко С. Театральний фестиваль “Золотий лев” Шлях до європейської інтеграції” // Студії мистецтвознавчі. 2017. № 3. С. 96–101. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/StudM_2017_3_14.pdf

10. Федорчук Т. Золотий лев: оновлюйся або помри // ZBRUC. 30.10.2015. URL: <https://zbruc.eu/node/43247>

11. Театральний центр “Слово і голос”: Тихо без слів // Слово і Голос. URL: <https://slovoigolos.com/uk/>

12. У Львові представили програму міжнародного театального фестивалю “Золотий лев – 2016” // Zaxid.net. 13.09.2016. URL: https://zaxid.net/u_lvovi_predstavili-programu-mizhnarodnogo-teatralnogo-festivalyu-zolotiy-lev2016_n1403543

13. Цього тижня у Львові стартує 30-ий Міжнародний театральний фестиваль “Золотий Лев – 2019” // Львівська міська рада. 23.09.2019. URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/culture/270251-tsoho-tyzhnia-u-lvovi-startuie-30-yi-mizhnarodnyi-teatralnyi-feshtval-zoloty-lev-2019>